

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа “Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів” МОЗ України

ПОГОДЖЕНО	ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Державної установи «Центральний методичний кабінет підготовки молодших спеціалістів МОЗ України»	Заступник Директора Департаменту кадрової політики, освіти, науки та запобігання корупції МОЗ України
 Т.І. Чернишенко	 О.П. Волосовець

ОФТАЛЬМОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010101 “Лікувальна справа”

Київ
2011

ОФТАЛЬМОЛОГІЯ

Укладач

З.О. Яшан — викладач вищої категорії Вінницького базового медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії хірургічних дисциплін (протокол № 9 від 06 квітня 2011 р.) та методичної ради Вінницького медичного коледжу (протокол № 8 від 12 квітня 2011 р.).

Програму розглянуто і схвалено опорною цикловою комісією дисциплін хірургічного профілю Вінницького базового медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного на спільному засіданні 04 жовтня 2011 р., протокол № 1.

Рецензенти:

Й.Р. Салдан — професор, доктор медичних наук, завідувач кафедри очних хвороб Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова;

А.Г. Дугельний — завідувач міського центру мікрохірургії ока м. Вінниці.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Офтальмологія” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010101 “Лікувальна справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Мета програми — забезпечити майбутніх фельдшерів знаннями та уміннями, які їм необхідні для надання медичної долікарської допомоги, догляду за пацієнтами з хворобами та травмами очей, проведення диспансеризації населення та профілактики очного травматизму.

Навчальна програма дисципліни передбачає вивчення предмета послідовно за розділами та темами.

Під час вивчення всіх розділів необхідно наголошувати на:

- особливому значенні зору в життєдіяльності людини, завдяки чому людина отримує інформацію про навколишній світ;
- зв'язку хвороб ока із захворюваннями інших органів і систем, вплив на орган зору факторів зовнішнього середовища.

Навчальна програма лекцій передбачає надати знання з анатомо-фізіологічних особливостей органа зору, оптичної системи ока, зорових функцій та методів їх дослідження, ознайомити з видами клінічної рефракції, механізмом акомодатції, підбором окулярів, сучасними методами оперативного лікування.

Важливо звернути особливу увагу на хвороби очей соціального значення: туберкульозне ураження ока, інфекційні кон'юнктивіти, ураження органа зору при загальних захворюваннях організму (цукровий діабет, гіпертонічна хвороба тощо).

Програма передбачає вивчення очних хвороб та станів ока, що потребують надання невідкладної медичної допомоги: ураження переднього відділу очного яблука, іридоцикліт, травми органа зору тощо. Значну увагу приділено глаукомі, яка є однією з основних причин сліпоти, та очному травматизму.

Необхідно звернути особливу увагу на можливе ураження органа зору на фоні гіпертонічної хвороби, захворювань нирок, цукрового діабету, грипу, вживання алкоголю, наркотиків та куріння.

Під час занять студенти ознайомлюються з роботою офтальмологічного кабінету поліклініки й стаціонару, з методами обстеження органів зору та визначають функції органів зору. Під керівництвом викладача студенти виконують окремі маніпуляції: промивання кон'юнктивального мішка, закапування крапель в очі, закладання мазі за повіки, накладання пов'язок на очі, видалення з кон'юнктиви та рогівки сторонніх тіл, вимірювання внутрішньоочного тиску, ознайомлюються з технікою промивання слізних шляхів.

Для оптимізації навчального процесу слід використовувати різні методи самостійної роботи, наочні та технічні засоби, вміти працювати за комп'ютером тощо.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- анатомо-фізіологічні особливості органа зору;
- зорові функції та методи їхнього дослідження;
- види клінічної рефракції, клінічні ознаки прогресуючої міопії та методи її профілактики;
- принципи й метолікування хворих на очні хвороби; лікарські засоби, які найчастіше застосовуються в офтальмології;
- основні клінічні форми захворювань очної ямки, рухового та слезового апарата, повік і методи лікування хворих; епідеміологію, етіологію, клінічну картину, лікування й профілактику захворювань кон'юнктиви; загальні ознаки, види кератиту, долікарську допомогу при цьому; особливості природженої катаракти, розвитку набуті катаракти, методи лікування хворих; основні симптоми глаукоми, клінічну картину гострого нападу глаукоми та надання долікарської допомоги; види ушкоджень органа зору, діагностику та надання першої допомоги.

Студенти повинні вміти:

- збирати анамнез; установлювати діагноз найпоширеніших захворювань та ушкоджень ока й надавати долікарську допомогу хворим;
- досліджувати зорові функції: гостроту зору, межі поля зору, кольоровидчуття, темнову адаптацію й характер зору;
- проводити зовнішній огляд органа зору; вимірювати внутрішньоочний тиск;
- підбирати прості окуляри і виписувати рецепти на них;
- проводити місцеве лікування; промивати кон'юнктивальну порожнину, закапувати очні краплі, закладати за повіки мазі, накладати пов'язки;
- видаляти з кон'юнктиви повік та очного яблука сторонні тіла;
- проводити санітарно-епідемічні заходи в разі виявлення інфекційних хвороб ока.

Студенти мають бути поінформовані про:

- організацію офтальмологічної служби в Україні;
- диспансеризацію населення та роль медичного персоналу в її проведенні;
- медичні аспекти екології;
- поняття про медичну етику та деонтологію;
- значення формування гігієнічної культури та санітарної освіти населення в подоланні захворювань очей;
- сучасні методи діагностики та лікування очних хвороб.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Історія розвитку офтальмології. Організація офтальмологічної допомоги в Україні. Анатомічна будова органа зору та зв'язок його з організмом у цілому	4			4
2	Охорона праці в офтальмології	2			2
3	Функції органа зору. Оптична система ока	4			4
4	Методи дослідження зорових функцій. Уявлення про рефракцію та акомодацию	8	2	4	2
5	Основні принципи та методи лікування хворих на очні хвороби. Хвороби рухового апарата ока	4		2	2
6	Хвороби захисного апарата ока (повік і слізозових органів). Хвороби кон'юнктиви. Трахома	4	2	2	-
7	Хвороби рогівки та склери. Хвороби судинної оболонки	6	2	4	
8	Хвороби кришталика. Глаукома	6	2	4	
9	Хвороби склистого тіла	2			2
10	Хвороби сітківки та зорового нерва	6		2	4
11	Травми органа зору	8		4	4
	Усього	54	8	22	24

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами циклові (предметні) методичні комісії навчальних закладів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Історія розвитку офтальмології.
2. Організація офтальмологічної допомоги в Україні.
3. Анатомічна будова органа зору: очне яблуко, його оболонки, вміст очного яблука, придатки ока; зв'язок ока з організмом у цілому.
4. Охорона праці під час роботи з апаратурою та обладнанням в очній практиці.
5. Охорона праці під час роботи з ріжучими та колючими інструментами.
6. Особливості профілактики інфекційних захворювань, у тому числі СНІДу, при очних хворобах.
7. Визначення гостроти зору, периферичного зору, бінокулярного зору.
8. Визначення клінічної рефракції, методика підбирання окулярів.
9. Профілактика аномалій рефракції.
10. Виписування рецептів на окуляри.
11. Виписування рецептів на міотичні та мідріатичні препарати.
12. Визначення кута косоокості за методом Гіршберга.
13. Гемофтальм. Причини, ознаки, тактика медичного працівника.
14. Помутніння склистого тіла. Причини, ознаки, лікування.
15. Судинні захворювання сітківки: зміни очного дна при гіпертонічний хворобі, цукровому діабеті.
16. Тромбоз та емболія центральної вени та артерії сітківки.
17. Відшарування сітківки.
18. Дегенерація сітківки.
19. Запалення та атрофія зорового нерва.
20. Механічні ушкодження ока — контузії.
21. Поранення ока: проникні та непроникні. Ознаки, перша допомога.
22. Опіки ока: види, клінічні прояви, невідкладна медична допомога.

ЗМІСТ

Тема 1. Історія розвитку офтальмології. Організація офтальмологічної допомоги в Україні. Анатомічна будова органа зору та зв'язок його з організмом у цілому

САМОСТІЙНА РОБОТА

Історія розвитку офтальмології. Організація офтальмологічної допомоги в Україні. Анатомічна будова органа зору: очне яблуко, його оболонки, вміст очного яблука, придатки ока; зв'язок ока з організмом у цілому.

Тема 2. Охорона праці в офтальмології

САМОСТІЙНА РОБОТА

Охорона праці під час роботи з апаратурою та обладнанням в очній практиці. Охорона праці під час роботи з ріжучими та колючими інструментами. Особливості профілактики інфекційних захворювань, у тому числі СНІДу, при очних хворобах.

Тема 3. Функції органа зору. Оптична система ока

САМОСТІЙНА РОБОТА

Визначення гостроти зору. Визначення периферичного зору. Визначення бінокулярного зору. Клінічна рефракція: визначення, методика підбирання окулярів, користуючись набором оптичних скелець. Підбирання окулярів при пресбіопії. Профілактика аномалій рефракції. Ознайомлення з рефрактометром.

Тема 4. Методи дослідження зорових функцій. Уявлення про рефракцію та акомодацию

ЛЕКЦІЯ

Визначення гостроти зору за таблицями Головіна—Сивцева, Орлової, Шевальова. Визначення кольору сприйняття, поля зору.

Фізична та клінічна рефракція. Види клінічної рефракції: еметропія, міопія (короткозорість), гіперметропія (далекозорість), астигматизм. Прогресуюча короткозорість, її ускладнення, сучасні методи лікування та профілактики. Визначення рефракції суб'єктивним методом. Корекція аномалій рефракції. Діоптрія. Оптичні скельця, їх властивості та призначення. Підбирання простих окулярів, виписування рецептів. Контактна та хірургічна корекція аметропії. Акомодация та її порушення (спазм і параліч акомодатії, "старечий зір"), об'єм та довжину акомодатії. Догляд за окулярами, контактними лінзами.

Оперативне лікування аметропії. Виписування рецептів при пресбіопії.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з набором оптичних лінз. Визначення виду клінічної рефракції суб'єктивним методом.

Підбирання окулярів у разі міопії, гіперметропії, пресбіопії. Завдання з виписування рецептів на окуляри. Визначення резерву акомодатії. Догляд за окулярами, контактними лінзами. Виписування рецептів на окуляри.

Дослідження зорових функцій та характеру зору за допомогою кольоротесту.

Практичні навички:

- визначення гостроти зору за таблицями Головіна—Сивцева та Орлової;
- визначення меж поля зору за допомогою периметра та контрольним методом;
- визначення кольоровідчуття за таблицями Рабкіна;
- дослідження характеру зору за допомогою кольоротесту;
- визначення виду рефракції суб'єктивним методом;
- підбирання окулярів;
- вимірювання відстані між центрами зіниць;
- виписування рецептів на окуляри;

САМОСТІЙНА РОБОТА

Виписування рецептів на окуляри.

Тема 5. Основні принципи та методи лікування хворих на очні хвороби. Хвороби рухового апарата ока

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Методи загального лікування. Основні лікарські засоби, які застосовують при захворюваннях очей.

Опанування методами місцевого лікування: промивання кон'юнктивального мішка, закапування крапель в очі, закладання мазей за повіки. Фізіотерапевтичні методи лікування: електрофорез, УВЧ, ультразвук, лазер-терапія, масаж, теплові процедури (солюкс, очні грілки, парафінові та озокеритові аплікації). Ознайомлення з технікою ретробульбарних, субтенонових і субкон'юнктивальних ін'єкцій та перивазальних новокаїнових блокувань.

Співдружжя та паралітична косоокість. Діагностика, лікування, профілактика. Догляд за хворими. Огляд хворих з патологією м'язового апарата ока та орбіти. Ознайомлення з апаратурою для лікування амбліопії та косоокості. Визначення кута косоокості.

Практичні навички:

- закапування крапель в очі;
- закладання мазей за повіки;
- промивання кон'юнктивального мішка;
- накладання моно- й бінокулярних пов'язок на очі;
- масаж повік;
- застосування теплових процедур;
- виписування рецептів на основні лікарські засоби;
- визначення видів косоокості;
- визначення кута косоокості за методом Гіршберга;
- визначення особливостей зору (монокулярний, бінокулярний, одночасний) за допомогою чотириточкового кольоротесту.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Виписування рецептів на міотичні та мідріатичні препарати.
2. Визначення кута косоокості за методом Гіршберга.

Тема 6. Хвороби захисного апарата ока (повік і слезових органів). Хвороби кон'юнктиви. Трахома

ЛЕКЦІЯ

Анатомо-фізіологічні особливості повік, слезових органів. Запальний і незапальний набряк повік, крововилив: етіологія, ознаки, догляд за хворими. Види блефаритів (простий, лусочковий і виразковий блефарит), етіологія, клінічні прояви, профілактика, лікування, догляд за хворими. Ячмінь: клінічні прояви, лікування, профілактика, догляд. Халазіон: клінічні ознаки, лікувальні процедури, догляд, Блефароспазм, лагофтальм, птоз. Догляд за хворими із виворотом та заворотом повік.

Хвороби слезової залози, слезових шляхів: діагностика, клінічні ознаки, лікування, профілактика, догляд за хворими. Види дакриоциститів, діагностика, клінічна картина й лікування. Гостре запалення слезової залози: етіологія, клінічні симптоми, лікування, догляд за хворими. Новоутворення повік і слезових органів.

Анатомо-фізіологічні особливості кон'юнктиви. Види кон'юнктивітів. Гострий бактеріальний кон'юнктивіт: стафілококовий, пневмококовий, дифтерійний, вірусний, гонобленорея новонароджених. Діагностика, симптоматика, лікування, догляд за хворими, епідеміологія.

Профілактика гонобленореї новонароджених. Особливості перебігу, лікування, догляд за хворими з вірусними кон'юнктивітами.

Алергійний кон'юнктивіт (скрофульозний, медикаментозний, весняний): симптоми, лікування, догляд за хворими.

Хронічні кон'юнктивіти: роль професійних факторів і загальних хвороб у їх виникненні, клінічні ознаки, лікування, профілактика.

Трахома: етіологія, епідеміологія, особливості клінічного перебігу, ускладнення, наслідки. Диференційна діагностика з фолікулярним кон'юнктивітом. Лікування, профілактика.

Сучасні методи лікування (препарати).

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих із запаленням повік і слезового мішка: положення повік, забарвлення шкіри, наявність набряків, ріст вій, болочість ділянки слезової залози та

сльозового мішка.

Показ хворих на блефарит, ячмінь, халазіон, дакріоцистит. Ознайомлення з методикою каналцевої та нососльозової (коларголової) проби Веста. Виконання лікувальних процедур під наглядом викладача в разі цих захворювань.

Огляд хворих з ураженнями кон'юнктиви. Виконання лікувальних процедур при цих хворобах. Огляд хворих з наслідками трахоми. Ознайомлення з медичним інструментарієм для видалення трахоматозних зерен.

Практичні навички:

- зовнішній огляд повік і сльозових органів;
- проведення каналцевої та нососльозової (коларголової) проби Веста;
- ознайомлення з технікою промивання й зондування нососльозових шляхів;
- закладання мазей за повіки;
- оброблення краю повік лікарськими засобами;
- масаж повік;
- огляд повік в умовах фокального освітлення;
- огляд кон'юнктиви в умовах фокального освітлення;
- вивертання верхньої повіки;
- взяття мазків з кон'юнктиви;
- промивання кон'юнктивального мішка;
- оброблення кон'юнктиви в новонароджених.

Тема 7. Хвороби рогівки та склери. Хвороби судинної оболонки

ЛЕКЦІЯ

Анатомо-фізіологічні особливості рогівки та склери.

Види кератитів. Загальна симптоматика кератитів. Екзогенний кератит, етіологія, зв'язок із загальними захворюваннями організму, клінічні ознаки, лікування, догляд за хворими.

Поверхневий кератит: скрофульозний, герпетичний та повзуча виразка рогівки. Етіологія, клінічні особливості перебігу, ускладнення, наслідки. Глибокий кератит (туберкульозний, сифілітичний), клінічна картина, ускладнення, наслідки. Медикаментозне та хірургічне лікування рубців рогівки (кератопластика).

Анатомо-фізіологічні особливості судинної оболонки. Загальна симптоматика запальних захворювань переднього відрізка судинного тракту ока, тісний зв'язок хвороб судинної оболонки із загальними хворобами організму (вірусні інфекції, токсоплазмоз, бруцельоз, ревматизм, сифіліс, туберкульоз, СНІД). Гострий ірит, іридоцикліт: клінічні ознаки, наслідки, лікування, заходи щодо профілактики ускладнень (вторинна глаукома). Невідкладна медична допомога, догляд за хворими.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих. Виявлення дефектів рогівки за допомогою флюоресцеїнової проби або фурациліну. Відмінність кон'юнктивальної ін'єкції судин від перикорнеальної. Ознайомлення та вивчення медичного інструментарію для видалення поверхневих сторонніх тіл рогівки. Знайомство з роботою щілинної лампи.

Огляд хворих на ірит та іридоцикліт. Акцентування уваги на неприпустимість утворення спайок між райдужкою і кришталиком (загроза вторинної глаукоми). Невідкладна допомога, лікування, догляд за хворими. Акцентування уваги на необхідності розширити зіницю у хворих на гострий іридоцикліт (за умов гіпотонації ока).

Практичні навички:

- обстеження рогівки методом зовнішнього огляду;
- проведення флюоресцеїнової проби;
- визначення чутливості рогівки;
- проведення місцевих лікувальних процедур (закапування крапель в очі, закладання мазей за повіки);
- ознайомлення з технікою перивазальної новокаїнової блокади;
- обстеження райдужки методом зовнішнього огляду та фокального освітлення (колір райдужки, форма та розмір зіниці, реакція на світло, наявність спайок з кришталком);
- визначення тонуусу очного яблука пальпаторним методом;
- визначення циліарної болючості ока;
- накладання пов'язки на очі.

Тема 8. Хвороби кришталика. Глаукома

ЛЕКЦІЯ

Анатомо-фізіологічні особливості кришталика. Вивихи та підвивихи кришталика. Катаракти: природжені та набуті. Форми природженої катаракти та методи її лікування. Ознаки старечої катаракти, стадії її розвитку. Лікування хворих, профілактика.

Досягнення сучасної офтальмології в оперативному лікуванні катаракти. Догляд за хворими до операції і після неї. Афекія. Лікарські засоби для профілактики розвитку катаракти. Помутніння склистого тіла запального і дегенеративного характеру. Клінічні ознаки, лікування та профілактика.

Дренажна система ока, гідродинаміку внутрішньоочної рідини та внутрішньоочний тиск. Етіологія глаукоми. Глаукома як одна з причин сліпоті.

Природжена глаукома: її ознаки, лікування.

Вторинна глаукома, зв'язок з основними захворюваннями організму.

Класифікація первинної глаукоми: за формою (закритокутова, відкритокутова, змішана); за стадією (I, II, III, IV); за станом внутрішньоочного тиску (a, b, c); за динамікою зорових функцій (стабілізована, нестабілізована). Підозра на глаукому. Гострий напад глаукоми.

Диференціальна діагностика гострого нападу глаукоми й гострого іридоцикліту. Тактика фельдшера при гострому нападі глаукоми. Лікування, диспансеризація хворих на глаукому, роль профілактичних оглядів у ранній діагностиці глаукоми. Ознайомлення студентів з безконтактною тонометрією, методикою Гольдманата, індикатором внутрішньоочного тиску.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих із природженими й набутими катарактами. Методи дослідження кришталика (зовнішній огляд, за допомогою фокального освітлення, у прохідному світлі) та склистого тіла. Визначення стадії катаракти. Підготовка хворого до операції і догляд за ним у післяопераційний період.

Сучасні методи хірургічного лікування. Штучний кришталик.

Огляд хворих на глаукому. Визначення зорових функцій ока (гострота та поле зору), огляд переднього відділу ока (глибина передньої камери, структура райдужки, оцінювання знічного краю райдужки). Визначення внутрішньоочного тиску пальпаторно та за допомогою тонометра Маклакова. Закапування препаратів, що знижують внутрішньоочний тиск. Акцентування уваги на небезпеці закапування мідриатичних засобів та введення атропіну хворим на глаукому. Знайомство з новими препаратами та методиками лікування. Хірургічне лікування.

Практичні навички:

- зовнішній огляд кришталика (за допомогою фокального освітлення);
- огляд кришталика та склистого тіла в прохідному світлі;
- огляд хворих за допомогою щілинної лампи;
- підготовка хворого до операції;
- догляд за хворим після операції;
- підбирання окулярів при афекії;
- виписування рецептів на основні лікарські засоби, що використовуються при катаракті;
- визначення гостроти зору;
- визначення поля зору;
- вимірювання внутрішньоочного тиску методом пальпації;
- вимірювання внутрішньоочного тиску за допомогою тонометра;
- виконання лікувальних процедур (закапування крапель в очі);

- надання невідкладної допомоги під час гострого нападу глаукоми;
- виписування рецептів на препарати, які знижують внутрішньоочний тиск.

Тема 9. Хвороби склистого тіла

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Гемофтальм: причини, ознаки, тактика медичного працівника.
2. Помутніння склистого тіла: причини, ознаки, лікування.

Тема 10. Хвороби сітківки та зорового нерва

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Показ хворих з ураженням сітківки та зорового нерва. Демонстрація таблиць, малюнків із змінами очного дна (відшарування сітківки, дегенерація сітківки, неврит, застійний диск, атрофія зорового нерва). Зв'язок патології сітківки і зорового нерва із загальними захворюваннями організму.

Практичні навички:

- визначення гостроти зору;
- визначення поля зору;
- визначення темпової адаптації;
- дослідження кольоровідчуття за таблицями Рабкіна;
- визначення темної адаптації орієнтовним методом.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Судинні захворювання сітківки: зміни очного дна при гіпертонічній хворобі, цукровому діабеті.
2. Тромбоз та емболія центральної вени та артерії сітківки. Відшарування сітківки. Дегенерація сітківки.
3. Запалення та атрофія зорового нерва.

Тема 11. Травми органа зору

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Надання невідкладної допомоги в разі поверхневих ушкоджень переднього відділу ока. Діагностика проникного поранення ока. Надання першої допомоги при проникних пораненнях ока. Профілактика розвитку вторинної інфекції. Тактика фельдшера при опікових ураженнях органа зору.

Практичні навички:

- видалення стороннього тіла з кон'юнктиви очного яблука й повік;
- видалення поверхневого стороннього тіла з рогівки;
- промивання кон'юнктивального мішка при хімічних опіках ока;
- надання невідкладної медичної допомоги при травмах ока;
- накладання монокулярної та біокулярної пов'язок;
- транспортування хворого з проникним пораненням ока.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Механічні ушкодження ока — контузії. Поранення ока: проникні та непроникні. Ознаки, перша допомога.
2. Опіки ока: види, клінічні симптоми, невідкладна медична допомога.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Визначення гостроти зору за таблицями Головіна—Сивцева, Орлової.
2. Орієнтовна перевірка зору новонароджених.
3. Визначення меж поля зору за допомогою периметра та орієнтовним методом.
4. Визначення кольоровідчуття за таблицями Рабкіна.
5. Суб'єктивний метод визначення рефракції; підбирання простих окулярів.
6. Виписування рецептів на окуляри.
7. Вимірювання внутрішньоочного тиску пальпаторним методом.
8. Вимірювання внутрішньоочного тиску за допомогою тонометра Маклакова.
9. Вивертання повік та огляд кон'юнктиви при захворюваннях переднього відділу ока та травмах ока.
10. Взяття мазка з кон'юнктиви.
11. Промивання кон'юнктивального мішка.
12. Закапування крапель в очі.
13. Закладання мазей за повіки.
14. Накладання пов'язок на очі.
15. Видалення стороннього тіла з кон'юнктиви й рогівки.
16. Проведення проби з коларголом.

ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Будова зорового аналізатора.
2. Анатомія очного яблука.
3. Анатомо-фізіологічні особливості захисного апарата ока (орбіти, повік).
4. Анатомо-фізіологічні особливості рухового й слезового апарата ока.
5. Центральний зір. Гострота зору. Кольоровідчуття. Методи дослідження.
6. Периферійний зір. Поле зору. Світловідчуття. Методи дослідження.
7. Види клінічної рефракції, методи корекції аметропії.

8. Акомодация, її зміни.
9. Види косоокості, лікування.
10. Симптоматика гострих запальних захворювань орбіти і невідкладна медична допомога при них.
11. Основні клінічні ознаки новоутворень орбіти.
12. Клінічні ознаки ячменя, лікування.
13. Форми та клінічні ознаки блефариту.
14. Дакріоцистит новонароджених, особливості лікування.
15. Загальні ознаки різних видів гострого бактеріального кон'юнктивіту.
16. Клінічні особливості різних видів бактеріального кон'юнктивіту.
17. Лікування хворих на гострий бактеріальний кон'юнктивіт, профілактичні заходи.
18. Профілактика гонобленореї новонароджених.
19. Клінічні ознаки вірусного кон'юнктивіту, лікування, профілактика.
20. Алергійний кон'юнктивіт, його види, лікування.
21. Загальні ознаки різних видів кератиту.
22. Лікування хворих на поверхневий травматичний кератит.
23. Симптоматика гострого іридоцикліту та невідкладна допомога при ньому.
24. Природжена катаракта, лікування.
25. Клінічний перебіг старечої катаракти.
26. Лікування хворих із старечою катарактою.
27. Природжена глаукома, її ознаки, лікування.
28. Основні ознаки первинної глаукоми.
29. Відмітні клінічні ознаки відкритокутової та закритокутової глаукоми.
30. Причини й клінічні ознаки гострого нападу глаукоми.
31. Невідкладна медична допомога під час гострого нападу глаукоми.
32. Лікування хворих і профілактика ускладнень глаукоми.
33. Симптоми проникного поранення очного яблука.
34. Перша медична допомога при травмах очного яблука.
35. Симптоми контузії ока, перша медична допомога.
36. Невідкладна медична допомога при опіках очей.
37. Клінічні ознаки електроофтальмії, лікування.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Безпека життєдіяльності / Є.П. Желіба, Н.В. Завіруха, В.В. Зацарний. — К.: Каравелла, 2005. — 205 с.

Жабосдов Г.Д., Кіреєв В.В. Практикум з очних хвороб. — К.: Здоров'я, 2002. — 62 с.

Жабосдов Г.Д., Сергієнко М.М. Очні хвороби. — К.: Здоров'я, 2003. — 184 с.

Касевич Н.М. Медсестринська етика і деонтологія: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 200 с.

Касевич Н.М., Шаповал К.І. Охорона праці та безпека життєдіяльності медичних працівників: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 248 с.

Корконіжко О.М. Медсестринство в офтальмології. — К.: Медицина, 2008. — 200 с.

Новицький І.Я. Очні хвороби: підручник. — К.: Здоров'я, 2000. — 184 с.

Татасюк В.С., Кучанська Г.Б. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 488 с.

Додаткова

Терапевтическая офтальмология / Под ред. М.Л. Краснова, Г.Д. Жабосдова, А.О. Ватченко. — К.: Здоров'я, 2003. — 132 с.

Терапевтическая офтальмология: учеб. пособие / Под ред. М.Л. Краснова, Н.Б. Шутьпиной. — М.: Медицина, 2006. — 402 с.

Шаповалова И.Н. Справочник по глазным болезням. — Ростов н/Д.: Феникс, 2000. — 315 с.